

ชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน:
กรณีศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
A MODEL BUDDHIST COMMUNITY FOR ENVIRONMENTAL WELL-BEING
TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF KANTUAT
RAMUAN VILLAGE COMMUNITY, PRASAT DISTRICT, SURIN PROVINCE

พระครูปริยัติกิตติธรรม (วีระ กิตติวณโณ/ได้ทุกทาง)¹, พระครูสุตธรรมมาภิรัต (สุธมมาภิโร/ยีนยง)²,
พระเสกสรรค์ ฐานยุตโต (ศรีทน)³, พระอธิการอำพน จารุโณ (ดาราศาสตร์)⁴, และธนรัฐ สะอาดเยี่ยม⁵
Phrakhrupariyadkittiwann (Weera Kittiwanno/Daithukthang)¹,
Phrakhrusutthamapirat (Sutmaphirato/Yueyong)²,
Phra Seksan Thanayutto (Sriton)³, Phraathikan Amphon Jarupho (Darasas)⁴,
and Thanarat Sa-ard-iam⁵
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์¹⁻⁵
Doctor of Buddhist Studies Program Surin Buddhist College¹⁻⁵
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻⁵
Mahachulalongkomrajavidyalaya University Surin Campus¹⁻⁵
E-mail: pramahaweera@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 2 ธันวาคม 2566; แก้ไขบทความ: 28 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 ธันวาคม 2567

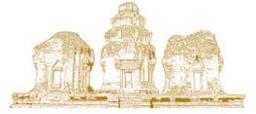
บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มี วัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาแนวคิดวิถีชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) ศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวลด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 3) วิเคราะห์วิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธต้นแบบบ้านกันตวจระมวล ด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม นำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า

1) แนวคิดวิถีชุมชนสอดคล้องกับระบบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การที่ทุกคนในครอบครัว ชุมชน มีการศึกษาทำความเข้าใจ เกิดจิตสำนึกตระหนักรับผิดชอบประกอบตนอยู่ในคุณธรรม จริยธรรม มีการตั้งกฎระเบียบ มติประชาคม ข้อตกลง อย่างมีส่วนร่วม เพื่อช่วยการดูแลรักษา ป้องกัน แก้ไข ลดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และร่วมมือกับองค์กรหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน ในจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อม จึงจัดว่าเป็นวิถีชีวิตชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

2) ชุมชนบ้านกันตวจระมวลมีพัฒนาการด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนั้นเพราะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่มีการยกระดับวิสัยทัศน์การพัฒนาเชิงพื้นที่ด้านการความสะอาด และดูแล

สิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน เมื่อมีการจัดตั้งเทศบาลตำบลกันตวจระมวล เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งมีนโยบายที่ชัดเจน ในการกำหนดโครงการ และกิจกรรมต่อเนื่อง ส่งผลให้บ้านกันตวจระมวลมีความพร้อมทั้งด้านกายภาพ และด้านคนที่มีศักยภาพสูง ชุมชนกันตวจระมวลมีวัฒนธรรมที่ผ่านการเพาะบ่มทัศนคติเชิงบวกเป็นสำคัญ คือทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม กระทั่งได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะด้านการจัดการชุมชนปลอดภัย

3) ชาวบ้านกันตวจระมวลมีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ มีการกระจายบทบาทความรับผิดชอบ แบ่งผู้นำเป็น 16 คุ่ม เขียนป้ายคณะกรรมการคุ้ม ป้ายศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญา ป้ายที่พักโฮมสเตย์ แสดงพฤติกรรมที่ประกอบด้วยคุณธรรมหลักธรรม เช่น ร่วมกันตั้งปณิธานทำงานจัดการขยะให้เกิดผลสัมฤทธิ์ มีความเพียรในการประชุมปรึกษาหารือกันในทุกหมู่บ้านต่อเนื่องทุกวันภายใน 1 เดือนแรก จนเกิดประชามมีมติเข้าไปช่วยจัดการทำความสะอาดครัวเรือนเป้าหมาย และช่วยจัดระเบียบบ้านเรือน

คำสำคัญ: ชุมชนสีเขียว, ชุมชนชาวพุทธต้นแบบ, ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม, การพัฒนาที่ยั่งยืน, บ้านกันตวจระมวล

Abstract

This research article aims to: 1) study the concept of an environmentally friendly community lifestyle, 2) examine the environmental friendliness of the Kantuat Ramuan Village community, and 3) analyze the environmentally friendly lifestyle of the Buddhist model community in Kantuat Ramuan Village for sustainable development. This is a qualitative study conducted through the review of relevant academic documents, in-depth interviews, and focus group discussions, with findings presented descriptively and analytically.

The findings indicated that:

1) The concept of a community lifestyle aligned with natural systems and the environment emphasizes that all family and community members should engage in education and understanding to cultivate awareness and a sense of responsibility. This involves living according to moral and ethical principles, establishing rules, community resolutions, and agreements through participatory processes to help preserve, prevent, address, and mitigate issues related to natural resources and the environment. Additionally, collaboration with organizations and agencies from both the public and private sectors in managing environmental matters is encouraged. Such practices represent an environmentally friendly community lifestyle.

2) The Kantuat Ramuan Village community has demonstrated continuous development in environmental friendliness, marked by an elevated vision for spatial development focusing on cleanliness and environmental care. This progress became

more evident with the establishment of the Kantuat Ramuan Subdistrict Municipality on July 31, 2009, which implemented clear policies to define ongoing projects and activities. As a result, Kantuat Ramuan Village has developed both in terms of physical infrastructure and the capacity of its people. The community's culture is deeply rooted in fostering a positive attitude and emphasizing group collaboration skills. This foundation has enabled the community to develop and practice waste-free community management skills effectively.

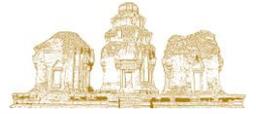
3) Kantawacharamuan villagers have had a good governance lifestyle. There was the decentralization of responsible roles by dividing the leaders into 16 groups of villages, signs of groups of villages, signs of the wisdom learning center, signs of homestay, and expression of behavior consisting of dharmic principles and morals: participating in setting determination in successful working for waste management, taking a persevering effort in holding continual conferences in the village every day within the first month until it gave rise to the resolution of the community in helping clean up the household target and get the houses ready in order.

Keywords: Green Community, Buddhist Prototype Community, Eco-friendliness, Sustainable Development, Kantuat Ramuan Village

บทนำ

ด้วยสิ่งมีชีวิตทั้งสัตว์และพืชต่างต้องอาศัยอุณหภูมิลोकหรืออุณหภูมิในการมีชีวิตอยู่ โดยเป็นที่เข้าใจกันว่าปัจจัยสี่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์โลก แต่การอุปโภคบริโภคทั้งมวลล้วนกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความเสื่อมโทรม(กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย, 2548: 101-118) คนเราจึงต้องระมัดระวังต้องรับผิดชอบการรักษาดูแลสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ให้มีความสมดุลเหมาะแก่การดำรงชีวิต ทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษาสีงแวดล้อมด้วยชีวิต แม้พระภิกษุก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ที่มีบทบาทในด้านการดำเนินชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทางรัฐและระบบราชการก็มีการบังคับให้ชุมชนต้องดำเนินการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการแก้ไขปัญหาความเดือนร้อนในชีวิตประจำวัน ประเทศไทยได้กำหนดให้มั่นนโยบายแห่งรัฐที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน เมื่อชุมชนและท้องถิ่นมีความพร้อมและมุ่งมั่นในการดำเนินการงานต่าง ๆ สิ่งที่ไม่ควรมองข้าม คือ แกนหลักของความดี นั่นคือ ความสะอาดเป็นศูนย์กลางของความดี ความสะอาดเป็นศีลเป็นวินัย สติ ความรับผิดชอบของบุคคล

หมู่บ้านกันตวจรมะวล เป็นชุมชนหนึ่งที่เหมาะแก่การเป็นต้นแบบให้ข้อมูลเพื่อการศึกษา เป็นชุมชนที่มีอายุเก่าแก่แห่งหนึ่ง เพราะมีหลักฐานเชิงประจักษ์ คือ มีวัดของชุมชน ชื่อว่า วัดกันทรารามที่สร้างขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2423 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศตั้งและกำหนดเขตตำบล ให้พื้นที่ทางทิศตะวันตกของตำบลบ้านไทร อำเภอปราสาท ตั้งเป็นตำบลกันตวจรมะวล โดยมีเขตปกครอง 8

หมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2535 (กิจจานุเบกษา, 2535: 55-56) เพราะบ้านก้นตวงระมวลเป็นชุมชนเก่าแก่ที่สุดในตำบล จึงได้รับให้เป็นศูนย์กลางทุก ๆ ด้านของตำบล ตำบลแห่งนี้ถูกยกระดับให้มีกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นเรียกว่า “สภาตำบล” พร้อม ๆ กันกับทุกตำบลในประเทศไทย หลัง 90 วัน (กิจจานุเบกษา, 2537: 12) และถูกยกให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ลำดับที่ 3108 พร้อมกับ 3637 แห่งทั่วประเทศ หลังหกสิบวันนับตั้งแต่ประกาศใช้(กิจจานุเบกษา, 2539: 312) อาจเพราะคุณภาพของประชาชนในตำบลที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากบวร จนนำไปสู่ยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในภาพลักษณ์ของเทศบาลตำบลก้นตวงระมวล(กิจจานุเบกษา, 2554: 58) ซึ่งในความเข้าใจทั่วไปของชาวบ้านคือ เทศบาลจะให้ความสำคัญสุขภาพ สุขอนามัย ความสะอาด การจัดการขยะ มีรถเก็บขยะทุกวัน เช่น ชุมชนเมืองต่าง ๆ ที่ทำกันจนเป็นลักษณะเด่นของเทศบาล

ในการสัมมนาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงได้แสวงหาชุมชนที่ประยุกต์หลักพุทธธรรมควรแก่ถอดบทเรียน นำแบบอย่างที่ดีเผยแพร่ให้แก่สังคม ร่วมอนุโมทนาบุญประกาศสิ่งที่ถูกต้อง จึงกำหนดชื่อ เรื่อง “ชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยเลือกพื้นที่ “ชุมชนบ้านก้นตวงระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์” เป็นกรณีศึกษา เพราะเป็นชุมชนที่มีลักษณะแห่งการเรียนรู้ตลอดเวลา มีความตั้งใจ ความมุ่งมั่น ความพยายามดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ที่มีแนวคิดเชิงพระพุทธศาสนาโดยมีวัดเป็นพื้นที่กลางของชุมชนกับความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดวิถีชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาวิถีชุมชนบ้านก้นตวงระมวลด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อวิเคราะห์วิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธต้นแบบบ้านก้นตวงระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

หลักธรรมที่มีอธิบายถึงการทำงานพัฒนาชุมชนอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ภาวนา 4 การพัฒนา 4 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกฎระเบียบ ด้านจิตใจและด้านปัญญา (อง.ปญจก (ไทย), 22/79/144-146) และหลักอิทธิบาท 4 ความพอใจ ตั้งใจ ใส่ใจและเข้าใจ จะนำสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานเสมอ (ที.ปา (ไทย), 11/310/283-284)

เว็บไซต์หมอชาวบ้าน กล่าวไว้ว่า วิกฤติการณ์สิ่งแวดล้อมเกิดจากมนุษย์ที่มีจำนวนมาก และมีพฤติกรรมดำรงชีวิตที่ทำลายสิ่งแวดล้อมมากเกินไป ทำให้มีการพูดถึงการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมกันมาก เห็นกันว่าการพัฒนาต่าง ๆ จำเป็นต้องคิดถึงการอนุรักษ์และความองอาจของสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย คงต้องมีการกระทำหลายอย่างที่จะแก้ปัญหาวิกฤติการณ์สิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งก็คือการสร้างจิตสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นอย่างทั่วถึง ทั้งโดยทางสื่อสารมวลชน โดยระบบการศึกษาทุกระดับ และโดยสถาบันทางศาสนา

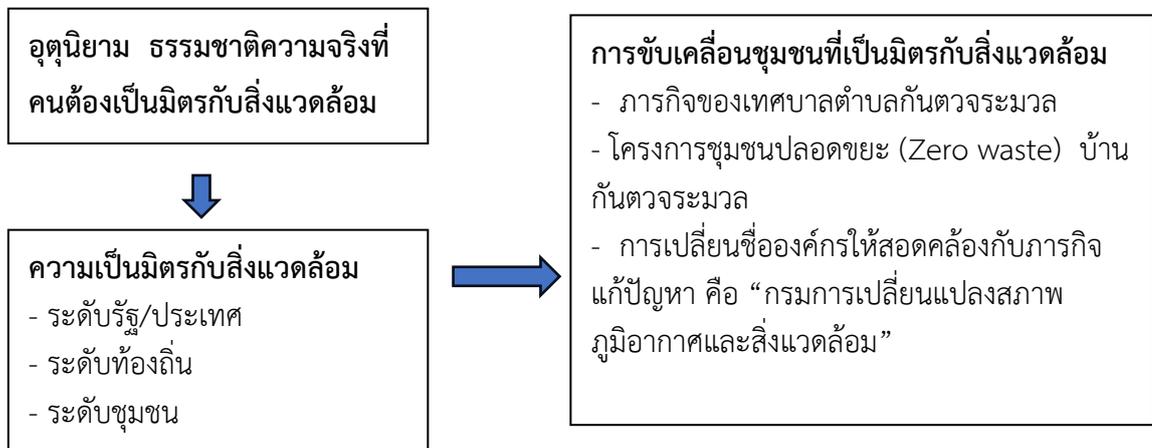
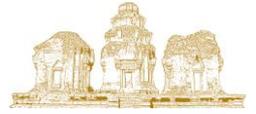
ภาครัฐได้ตั้งองค์กรระดับท้องถิ่น เพื่อการดูแลสิ่งแวดล้อม จัดการขยะมูลฝอยในแต่ละหัวเมืองตั้งแต่สุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ. 116 หรือ พ.ศ. 2440 ต่อมาวันที่ 18 มีนาคม รัตนโกสินทร์ ศก. 124 ตั้งสุขาภิบาลที่ตำบลท่าฉลอม แขวงเมืองสมุทรสาคร ให้ผู้นำในพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการแก้ไข ปัญหาของตน จนเกิดผลดีเป็นประโยชน์ เป็นความนิยมแก่ประชาชนในตำบลนั้นเป็นอันมาก การจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ต้องอาศัยองค์กรท้องถิ่นที่เข้มแข็งและจริงจังต่อการแก้ไขปัญหาที่หนัก เทศบาลก็มีอำนาจหน้าที่ดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (กิจจานุเบกษา, 2477: 89-91) และสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่เพื่อเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเช่นกัน(กิจจานุเบกษา, 2547: 16,26-27) และนวัตกรรมหน่วยงานรัฐ ชื่อ “กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

งานวิจัย บทความ ที่เกี่ยวข้อง

พระชลญาณมุนี (2558: 3) ว่าสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ โดยได้หมายถึง ป่าไม้ ภูเขา ดิน น้ำ อากาศ และทรัพยากรต่าง ๆ และสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น เช่น ศิลปกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี สวนสาธารณะ เป็นต้น มนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมด้วย สภาพสิ่งแวดล้อมที่น่ารื่นรมย์เป็นปัจจัยหนึ่งของความสุข อันจะยกระดับสู่การฝึกฝนพัฒนามนุษย์ให้มีจิตใจเจริญงอกงาม พระมหาชินวัฒน์ จกกวโร (กุญรัมย์) (2562: 4077) ระบุหลักพุทธธรรม คือ หลักอริยสัจ 4 หลักราชสังคหวัตถุ 5 หลักสันโดษ 3 หลักมรรคมืองค์ 8 หลักไตรสิกขา 3 และหลักสาราณียธรรม 6 พร้อมกับศาสตร์พระราชา ในแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์แบบ ชินิตาภา บุญเลิศและคณะ(2561: 98) พบว่าความมั่นคงของมนุษย์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน นั้นจะต้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่บูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ได้แก่ สังคม เทคโนโลยี และธรรมชาติ และการพัฒนาคนด้านพฤติกรรมจิตใจ ปัญญา สิ่งแวดล้อมในที่นี้จะรวมถึงเศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา นิเวศวิทยา ภายใต้กฎหมายและจริยธรรม การพัฒนามนุษย์ต้องดูทั้งระดับครอบครัว การงาน รายได้ ให้เกิดความรู้จากสังคมและความรู้จากภายใน จึงสอดคล้องกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า ผู้นำองค์กร หรือผู้นำท้องถิ่น ต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างมีวิสัยทัศน์ มีความเสียสละ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นแบบอย่างที่ดี นภาพรรณ รัตนสุข (2559: 262) กล่าวว่า ปัญหาขยะมูลฝอย อาจกล่าวได้ว่าทำได้ไม่ยาก แต่กลับไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะต้นตอของปัญหาคือทุกคนในสังคม ล้วนแต่เป็นผู้ผลิตขยะทั้งสิ้น การจัดการขยะต้องเริ่มที่การจัดการพฤติกรรมของบุคคล พฤติกรรมมนุษย์มีความซับซ้อน การแก้ไขปัญหาขยะต้องใช้ทั้งจิตวิทยา และกฎระเบียบทางสังคมควบคู่กันไป มีการใช้หลักการ 3R คือ Reduce Reuse และ Recycle พร้อมใช้กลยุทธ์บายต่าง ๆ เพื่อดึงดูดความร่วมมือของคนในชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดตามแนวคิด/ทฤษฎีชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่ม นำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์ แบ่งเป็น 7 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) จาก คัมภีร์พระไตรปิฎก เอกสารกิจจานุเบกษา รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน :กรณีศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวล

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ได้กำหนดพื้นที่การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนบ้านกันตวจระมวล ซึ่งมีหน่วยงาน องค์กร ชุมชน ที่มีการดำเนินการร่วมกัน ในระดบนโยบาย ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ประชาชน ผู้นำด้านศาสนา ด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ชุมชนบ้านกันตวจระมวล มีการสังเกตบริบทชุมชน ภาพลักษณ์องค์กรประกอบต่าง ๆ ในหมู่บ้านเชิงประจักษ์ สังเกตสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ประเด็นในการวิจัยนั้นได้มาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม รวม 4 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ได้ทำการคัดเลือกหน่วยงาน องค์กร บุคคลโดยการสุ่มเจาะจง) Purposive Sampling (แล้วจึงทำการสัมภาษณ์ (In-depth Interviews) และจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การประชุมกลุ่มย่อย

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการชุมชนชาวพุทธ

ต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation of the Research Results) คือสรุปผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ แล้วจึงสรุปผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อเสนอแนะ

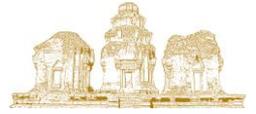
ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดวิถีชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พบว่า หลักภาวณา 4 คือ การพัฒนาด้านกายภาพ ด้านกฎระเบียบ กติกา ด้านจิตใจ และด้านปัญญา เป็นแนวทางที่เป็นการพัฒนาครบด้านของชีวิตและชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนั้น ให้ความหมายว่าเป็นมาตรการป้องกัน แก้ไขปัญหาขยะ ที่มีกลยุทธ์หรือแนวทางการจัดการ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารวัตุดิบด้านอาหารให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือเหลือวัตุดิบเป็นศูนย์ (Zero Waste) เพื่อแก้ปัญหาสภาพสิ่งแวดล้อม ลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน วารรัตน์ แก้วอุไรและคณะ (2563, 43-46) กล่าวว่า เป็นการดำเนินชีวิตที่มีจิตสำนึกพลโลกที่ดี มีความตระหนัก มีจิตสำนึก มีคุณธรรม ต่อความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนกล่าวว่า เป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและเข้าใจ ช่วยกันลดขยะในชุมชน ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวว่า เป็นรูปแบบการบริหารจัดการ บุคลิกภาพของคน วัฒนธรรมองค์กร จัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพคน ด้วยการดูแลสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุปได้ว่า ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นลักษณะของคนที่มีความสามารถ คุณธรรม สมรรถนะ คุณสมบัติภายในของคนแสดงออกในการจัดการบริหาร ป้องกัน แก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อจะลดผลกระทบต่อสุขภาพคน ลดผลกระทบต่อกรดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้คำสำคัญว่าการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสื่อความหมายให้ผู้คนที่สังคมมีความพยายามช่วยกันดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สอดคล้องกับเอกวิทย์ สิทธิโชติวงศ์ (สนทนากลุ่ม, 19 ตุลาคม 2566) ที่กล่าวว่ากระทรวงกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เปลี่ยนแปลงชื่อ “กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม” เป็นชื่อใหม่ว่า “กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม” เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2566 เพื่อการบริหารจัดการให้หน่วยงานทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยการท้องถิ่นในทุกพื้นที่ เกิดแนวคิดด้านการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความตระหนักให้ความสำคัญมากขึ้นตามลำดับในทุกระดับ ผ่านการรณรงค์ด้วยวาทะกรรมต่าง ๆ เช่น สังคมสีเขียว สังคมกรีน พลังงานสะอาด คาร์บอนต่ำ เป็นต้น สำหรับคำว่า สิ่งแวดล้อม อธิบายว่ามีความหมายกว้างครอบคลุมสิ่งที่มีอยู่ด้านกายภาพทั้งสิ้นและสิ่งอื่น ๆ ที่จับต้องไม่ได้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ชุมชนบ้านกันตวจระมวลด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พบว่า ตั้งแต่จัดตั้งเทศบาลตำบลกันตวจระมวลเริ่มจัดตั้งเทศบาลตำบลกันตวจระมวล ปี 2552 ผู้บริหารไม่มีนโยบายจัดซื้อรถขนขยะ แต่มีนโยบายจัดการขยะต้นทาง ทำอย่างไรให้ขยะ

น้อยลง จัดการสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการพัฒนาคน ผ่านคำขวัญ “ กันตวจระมวล เมืองเกษตรอินทรีย์ สุขภาพดีชีวีเป็นสุข ” จึงมีการดำเนินกิจกรรมและโครงการด้านสิ่งแวดล้อมจำนวนมาก อนาคตจะดำเนินโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ให้สมาชิกนำสิ่งที่เหลือใช้หรือขยะมาขาย ผากเป็นเงินออมเพื่อจัดสวัสดิการชุมชน ต่อไปจะเพิ่มเติมคำขวัญเพิ่มเติมว่า “ ชีวีสดใสใส่ใจสิ่งแวดล้อม ” ซึ่งสุวรรณีย์ โชติศิรินันท์ นายกเทศมนตรีกล่าวด้วยความตั้งใจที่สูง(สนทนากลุ่ม, 19 ตุลาคม 2566) **เทศบาลตำบลกันตวจระมวล** ได้ดำเนินการตามภารกิจขององค์กรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สนองนโยบายประเทศ และสถานการณ์สังคมโลก พร้อมทั้งร่วมมือกับวัดในพื้นที่ให้มีบทบาทบูรณาการงานสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนให้ความสำคัญกับการจัดการขยะโดยมีการจัดทำผ้าป่าขยะรีไซเคิล สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญอีกด้านคือ สุขภาพผู้สูงอายุ สมกับวิสัยทัศน์ที่ธนรัฐ สะอาดเยี่ยม และพัชรี สายวงษ์ (2561: 290) กล่าวว่า “ เรียนรู้อย่างมีคุณค่า สูงวัยอย่างส่งสุขภาพดีวิถีพอเพียง ถ้ายทอดประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ”

ด้านชุมชนบ้านกันตวจระมวลมีการดำเนินการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่เด่นชัดเรื่องการจัดการขยะต้นทาง ชุมชนจัดการขยะเป็นศูนย์ หรือชุมชนปลอดขยะ(Zero waste) และพบว่ามีพื้นฐานสำคัญที่มีผลต่อการจัดการชุมชน ดังนี้

(1) การพัฒนาหมู่บ้านในอดีต พบว่า มีการวางผังหมู่บ้าน จัดรูปที่ดินใหม่เพื่อตัดถนนภายในชุมชน ให้มีความกว้าง และความตรง รั้วบ้านไม่เบียดถนน แสดงความเสียสละ ลดการกระทบกระทั่งกันอีกประเด็นหนึ่ง บ้านเรือนมีความมั่นคงแข็งแรง ความแข็งแรงทางสิ่งปลูกสร้างที่นำสู่ความมั่นคงทางอารมณ์ จัดเป็นการพัฒนาสุขภาพจิตของคนในชุมชน โดยมีเจ้าอาวาสวัดที่มีสุขภาพจิตที่ดีส่งผ่านความสงบสุขสู่ชุมชน

(2) การพัฒนาหมู่บ้านในปัจจุบัน พบว่า ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน มีโครงการจัดการขยะต้นทาง ชุมชนปลอดขยะ ศูนย์ศึกษาสมุนไพรรักษาโรค บำบัดน้ำเสียแบบโฮมสเตย์ พัฒนาหมู่บ้านธรรมาภิบาล จัดศูนย์เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ การจัดการคุ่มบ้าน บริหารกลุ่มคุ่ม เกิดวัฒนธรรมประชุมปรึกษาหารือกันเองในช่วงเริ่มดำเนินโครงการได้มีการศึกษาดูงานต่างจังหวัด ในขณะที่นั่งรถกลับได้พากันปรึกษาหารือกันอย่างเข้มข้น จนมีการตั้งปณิธานว่าจะต้องดำเนินการให้สำเร็จให้ได้ จนมีคนที่ยื่นมาศึกษาดูงาน หลังจากนั้นมีการประชุมปรึกษาหารือกันทุกวันเป็นระยะเวลา 1 เดือน เกิดรูปแบบการประชุมทำประชาคมให้มีมติที่จะลงช่วยจัดการความสะอาดบริเวณบ้านเรือนของผู้ที่ยังไม่ได้มาตรฐานความสะอาด(บุญนาค สีปสันต์ ,สนทนากลุ่ม, 19 ตุลาคม 2566)

ในปัจจุบัน (2566) หมู่บ้านมี 226 ครัวเรือน มีประชากรรวม 863 คน ได้มีจัดแบ่งเป็นคุ่มต่าง ๆ ได้ 16 คุ่ม และในแต่ละคุ่มมีคณะกรรมการประจำคุ่ม หมู่บ้านได้เริ่มดำเนินกิจกรรมด้านความสะอาด หรือการจัดการขยะ เมื่อปี พ.ศ. 2558. สาเหตุที่สภาพถนนในหมู่บ้านมีความกว้าง และมีลักษณะตรง เพราะเมื่อปี พ.ศ 2505.ทางหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่(นพค.) ที่มาตั้งอยู่ ณ บ้านกันตวจระมวล ได้จัดรูปที่ดินใหม่ โดยการตัดถนนให้กว้าง 8 เมตร ทางเข้า 3 เส้น ทางตัด 3 เส้น ให้แต่ละเส้นห่างกันระหว่าง 150-300 เมตร จากผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนได้รับรางวัล เกียรติบัตรระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับจังหวัดถึงระดับชาติ(นายชาญ นพแก้ว, สนทนากลุ่ม, 19 ตุลาคม 2566)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธต้นแบบบ้านกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ปัจจัยเร้าคุณธรรมภายในชุมชน ชุมชนมีการพัฒนาตามแนวทางภาวนา 4 คือ 1)ความสะอาดทางกายภาพ การจัดผังชุมชน วางถนนในหมู่บ้าน ทำป้ายกระจายความภาคภูมิใจร่วมเป็นผู้นำ 2)ความมีวินัยในตนช่วยกันรับผิดชอบความสะอาดในบ้านและหน้าบ้าน 3)ร่าเริงในการทำหน้าที่ในชุมชน และ 4)ทำงานอย่างเป็นทีม แบบต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์แบบญาติมิตร กัลยาณมิตร แบ่งปันประโยชน์อย่างเป็นธรรม ร่วมสุขร่วมทุกข์กับกิจกรรมเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านสู่ชุมชนธรรมาภิบาล

คุณภาพคนซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการดำเนินวิถีชีวิตและการบริหารจัดการให้แสดงผลถึงความ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คนมีจิตใจงดงาม อ่อนโยนต่อบุคคลรอบข้าง สิ่งของ สถานที่หรือสิ่งแวดล้อม มีผลทำให้องค์ประกอบของภาคีภายในชุมชน มีคุณสมบัติด้านคุณธรรมเด่น เช่น ความสามัคคี ความอดทน ความมุ่งมั่น ความสามารถในการประสานงาน ระหว่างองค์กร สถาบันทางสังคม มีวัด เทศบาล รพ.สต. โรงเรียน ที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันหรือในเขตชุมชนวัดเดียวกัน ร่วมสนับสนุน ร่วมให้กำลังใจในการดำเนินโครงการชุมชนปลอดภัย โดยภาพรวมมีกระบวนการ การบริหารจัดการที่ดี ศักยภาพแห่งบุคคลของผู้นำในชุมชนได้แสดงบุคลิกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน ร่วมประสานงานสร้างวิถีชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวลให้มีขวัญกำลังใจอย่างต่อเนื่อง เพราะชุมชนมีพัฒนาการด้านพฤติกรรม บุคลิกภาพที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการชุมชนในปัจจุบัน ดั้งเดิมมาชุมชนได้นำวัฒนธรรมศาสนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปลูกฝังนิสัยใจคอให้แก่เด็กเยาวชน กุลบุตรลูกหลานจำนวนมากในหมู่บ้านได้รับการขัดเกลาอบรมบ่มทัศนคติจากการเรียน ภาษาบาลี-นักธรรม-ปริยัติสามัญ ผลผลิตทางการส่งเสริมการศึกษาทำให้บุคลากรในชุมชน มีจบ การศึกษาระดับอุดมศึกษาปริญญาตรี จบปริญญาโท ปริญญาเอก จำนวนมาก เป็นภาพสะท้อนนิสัย แห่งการเรียนรู้ รักในการพัฒนา ง่ายต่อการปรับตัวเพื่อให้ชีวิตดำเนินได้อย่างปกติบนวิกฤติด้าน สิ่งแวดล้อม เข้าใจถึงจำเป็นในการประพฤติปฏิบัติตนและดำเนินการใด ๆ อย่างเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ คณะผู้วิจัยขออภิปรายผลโดยแยกตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

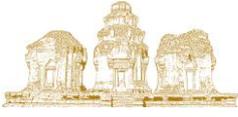
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า วิถีชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนั้นจะมีการยกระดับความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการชุมชน หรือองค์กร อย่างมีนวัตกรรม ซึ่งต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ บุคลิกทุ่เมทะ ติดตามงาน ให้เกียรติคนอื่น มีการประชุมปรึกษารับฟังความคิดเห็นกันและกัน ช่วยกันดำเนินกิจกรรมตามข้อตกลงที่ได้วางไว้ ซึ่งสอดคล้องได้กับคำเสนอแนะของชนิดาภา บุญเลิศ (2561: 109) ที่ว่า ผู้นำจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างมีวิสัยทัศน์ มีความเสียสละ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นแบบอย่างที่ดี

และพบว่า การจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ภาครัฐและพัฒนายกระดับความสามารถองค์กร ทำกระบวนการประสานรวบรวมแนวคิด สร้างนโยบายอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ด้านสิ่งแวดล้อมมีวิกฤตปัญหาความเสี่ยงผลกระทบจากภัยธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจสีเขียว เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศที่ยังมีปัญหาค่าใช้จ่ายสูง สิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ด้วยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ชุมชน สังคม การเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เรียกว่าแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) หวังบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566: 1-330) ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่กับการรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การปลุกความคิดให้สังคมไทยช่วยกันแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมยังถูกวางกลยุทธ์ระยะยาวสำหรับการฟื้นฟู การใช้และการรักษาทรัพยากรอย่างบูรณาการเพื่อการพัฒนาประเทศที่ชัดเจนขึ้น(พระราชโองการ ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561: 1) แผนนโยบายตั้งที่กล่าวทั้งหมดสอดคล้องกับการบริหารจัดการ จัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพคน ด้วยการดูแลสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน(อุดม เม่งศิริ และคณะ 2564: 11-13)

จึงมีเห็นว่า **ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม** เป็นวาทะกรรมที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ นิยมใช้ในปัจจุบันมากขึ้น เพื่อจะสื่อความหมายอธิบายถึงความจำเป็นต้องกระทำขึ้นอันเกิดจากความรู้สึกรับผิดชอบ ตระหนัก มีความเข้าใจปัญหาและความจำเป็นต้องทุ่มเทด้วยสำนึกจากภายใน ซึ่งแต่เดิมจะใช้คำว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การรักษาสิ่งแวดล้อม การดูแลสิ่งแวดล้อม การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพราะข้อความเดิมยังมีความสัมพันธ์แบบธรรมดา ความเป็นมิตรจึงถูกนำมาใช้ให้มีความสนิทแนบในการต้องพินิจพิจารณามากยิ่งขึ้น มีผู้นำคำนี้มาเขียนเป็นบทความใหม่ ๆ คือ วารินทร์ แก้วอุไรและคณะ(2563) ชัยนันท์ ไชยเสน(2564) วิสาखा ภูจินดาและณัฐธิดา พัฒนเจริญ (2564) อุดม เม่งศิริ และคณะ (2564)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนาการของชุมชนบ้านกันตวจระมวล ด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีชื่อเสียงและได้รับรางวัลในระดับภาค ระดับประเทศ มีจุดเริ่มต้นหรือเริ่มกระบวนการที่เทศบาลกันตวจระมวล หน่วยงานภาครัฐระดับพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด ประสานความร่วมมือกันจัดทำและดำเนินกิจกรรมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในเบื้องต้นการจัดการขยะต้นทางหวังให้ชุมชนปลอดภัย การเริ่มต้นของกิจกรรมที่เริ่มจากเจ้าหน้าที่รัฐระดับพื้นที่ เหมือนคล้ายกับชุมชนบ้านสำนักเย็น ตำบลพระแท่น อำเภอท่ามะกา กาญจนบุรี ซึ่งเป็นชุมชนตัวอย่างในการจัดการขยะแบบบูรณาการ สอดคล้องกับแนวคิด ที่กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงเริ่มขึ้นเมื่อภาครัฐ ได้แก่ สมาชิกสภาเทศบาลและหัวหน้ากองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลท่าเรือ พระแท่น เข้ามาชักชวนชาวบ้านที่มีนิสัยทำบุญ เข้าวัดประจำได้เรียนรู้การคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ เจ้าหน้าที่เข้าถึงชาวบ้านสร้างความประทับใจคนในชุมชน (นภวรรณรัตน์สุข, 2559: 263) ทางเทศบาลตำบลกันตวจระมวลได้ดำเนินงานดูแลสิ่งแวดล้อมด้วยตระหนักใน

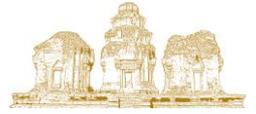

หลักคิดหลักปรัชญาของการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นเพื่อจัดการความสะอาดจัดการขยะมูลฝอย ดูแลสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ (กิจจานุเบกษา, ร.ศ669-668 :127.)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า วิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธต้นแบบบ้านกันตวจระมวล เพราะเห็นกิจกรรมแห่งการพึ่งพาอาศัยกันมาตลอดระยะเวลาการตั้งชุมชน ผ่านการหล่อหลอมนิสัยใจคอตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา(ที.ปา. (ไทย), 11/71-72/49-70) จิตใจผู้คนในชุมชนจึงมีจิตใจอ่อนโยน สุภาพ รักความสะอาด ความเป็นระเบียบ เรียบร้อย รักสุขภาพ และมีความรับผิดชอบ นั่นคือภาพลักษณ์ที่ผ่านการพัฒนา 4 ด้าน คือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา ปัญญาภาวนา (อง.ปญจก(ไทย), 22/79/144-146) และการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมหลายข้อธรรมอย่างที่พระมหาชินวัฒน์ จกกวโร(2562: 4088-4089) อธิบายหลักพุทธธรรมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการดำเนินการของชุมชนบ้านกันตวจระมวลมีความบูรณาการที่สอดคล้องกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ที่ให้เกิดความมั่นคงของมนุษย์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่บูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ได้แก่ สังคม เทคโนโลยี และธรรมชาติ และการพัฒนาคนด้านพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา สิ่งแวดล้อมในที่นี่จะรวมถึงเศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา นิเวศวิทยา ภายใต้งานหมายและจริยธรรม ในระดับครอบครัว การงาน รายได้ ให้เกิดความรู้จากสังคมและความรู้จากภายใน จึงสอดคล้องกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ว่า ผู้นำองค์กร หรือผู้นำท้องถิ่น ต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างมีวิสัยทัศน์ มีความเสียสละ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นแบบอย่างที่ดี ตามแนวคิดของชินดาภาและคณะ (2561: 102-103) ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการโครงการจัดการขยะต้นทางมีความตั้งใจด้วยความหวังที่สอดรับกับกับผู้นำทุกระดับกล่าวว่า “เราทุกคนมุ่งหวังการเปลี่ยนประเทศไทยสู่สังคมคาร์บอนต่ำ ลดผลกระทบจากสภาวะอากาศแปรปรวนชั้นวิกฤต รวมทั้งสร้างเศรษฐกิจที่เจริญเติบโต คุณภาพชีวิตดี การท่องเที่ยวคึกคัก เกษตรกรรายได้ดี ลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพชีวิตพี่น้องคนไทย ผมมั่นใจว่าเป็นจริงได้แน่นอน หากทุกภาคส่วนมาร่วมบูรณาการ โดยเห็นประโยชน์ของประเทศและของโลกเป็นสำคัญ”

ภาพที่ 2 จัดการสนทนากลุ่ม วันที่ 19 ตุลาคม 2566

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ สามารถเขียนเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ว่า

1.ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คือนิสัยภายในที่ตระหนักถึงความสะอาดของที่อยู่อาศัย ที่นั่งที่นอน ความเป็นระบบของการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ จัดเป็นศูนย์กลางของความดี และเป็นความดีสากล ทุกชาติทุกภาษาทั่วโลกมีความประสงค์เดียวกัน

2.ความสะอาด ระเบียบ เป็นบทฝึกที่พัฒนานิสัยให้เข้าใจถึงความบริสุทธิ์แห่งนิสัยหรือความประพฤติบริสุทธิ์ อาจยืนยันได้ว่า ความสะอาด ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นบทฝึกให้มีการปรับตัวปรับใจอ่อนโยนในอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางที่พัฒนาจิตสู่ความเป็นผู้เสียสละ เกิดจิตสาธารณะ

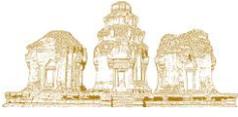
3.การจัดการความสะอาดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับชุมชน มีกลไกรูปแบบองค์กร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่แล้ว มีอยู่ทุกพื้นที่ ทั้งมีงบประมาณด้วย สามารถจะใช้บุคลากรส่วนนี้ ได้แรงจูงใจ ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมได้ทั่วประเทศ

4. ความประสบความสำเร็จในการจัดการขยะในชุมชนของบ้านกันตวจระมวล คือ ความมุ่งมั่น ประพฤติหลักอิทธิบาท 4 คือ ความสนใจ ความตั้งใจ ความใส่ใจ ความเข้าใจ มีความปรารถนาดีต่อสมาชิกในชุมชนอย่างสูง จัดเป็นคุณธรรมของกัลยาณมิตร

5. องค์กรศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปลุกฝังนิสัยการบริหารจัดการปัจจัยสี่ในชีวิตประจำวัน และคุณธรรมสำคัญต่อการจัดการความสะอาดในชีวิตประจำวัน หรือความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์แห่งความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

บทสรุป

บ้านก้นตวจระมวล เป็นชุมชนที่ผ่านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและหล่อหลอมจิตใจด้วยหลักพุทธศาสนาอย่างยาวนาน มีวัฒนธรรมการตั้งกฎระเบียบทำงานร่วมกัน อย่างเสียสละ มีจิตสาธารณะ ให้อภัยกันและกัน ยามทำงานหนักเหน็ดเหนื่อย มีหลักธรรมเยี่ยวยาประสานความรู้สึก เสริมความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน การจัดการขยะต้นทางเป็นแนวความแนวคิดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขยายสู่ชุมชน ประสานรับจากแกนนำชุมชนผู้ผ่านกระบวนการขัดเกลาจิตใจ มีนิสัยรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบกับเป็นหมู่บ้านที่มีการวางแผนผังไว้ตั้งแต่อดีต ถนนหนทางในหมู่บ้านมีขนาดกว้าง มีระเบียบแบบแผนทางกายภาพ ดังนั้นการจัดการขยะต้นทางเพื่อให้ชุมชนปลอดขยะของบ้านก้นตวจระมวลในปัจจุบันนี้ คือการยกระดับพฤติกรรมบุคลากรในชุมชนให้มีสติสัมปชัญญะ ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเยือกเย็น ความเคารพที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพศักยภาพคนในชาติ สอดคล้องกับความจำเป็นสูงสุดในปัจจุบันที่ต้องช่วยกันรณรงค์ดูแลโลกใบนี้ให้เป็นสังคมคาร์บอนต่ำ และยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2570 – 2566) สมกับคำว่า “ชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ตำบลก้นตวจระมวล และหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง นำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ และนำเสนอแนะกันและกันเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ภาคภูมิใจในความเป็นชุมชนต้นแบบ ขยายผลโครงการด้านชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยลงมือทำกันบ่อย ๆ และร้อยเรียงกันทุกกิจกรรม

กรมการปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง และติดตามอย่างจริงจัง โดยการฝึกอบรมให้แนวคิดต่อเจ้าหน้าที่ภาคปฏิบัติการให้ลงถึงคนในชุมชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งควรตั้งงบประมาณด้านนี้ทุกปี เพื่อให้เกิดกิจกรรมพัฒนาแนวคิด อุทิศการณ ความเคารพอ่อนโยนต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นความเชื่อทางจิตวิญญาณ

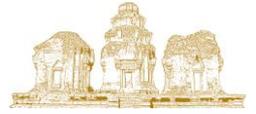
ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการสื่อสารคำนี้ “วันท้องถิ่นไทยเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตรงกับวันที่ 18 มีนาคมของทุกปี” ซึ่งจะตรงกับเจตนารมณ์พื้นฐานของการประกาศให้มืองค์กรท้องถิ่นครั้งแรกของไทย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับผู้สนใจในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1) ควรมีการทำวิจัยเรื่อง การใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการดำเนินโครงการชุมชนบ้านก้นตวจระมวลปลอดขยะ (Zero waste) ตำบลก้นตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

2) ควรมีการทำวิจัยเรื่องโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข กรณีศึกษาวัดกันทราราม ตำบลก้นตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เพื่อสนับสนุน หรือเสริมแรงให้แก่ชุมชนได้ดำเนินวิถีชีวิตความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

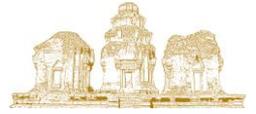
บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งการศึกษาในรายวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืนหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ คณะผู้วิจัยขออนุโมทนาและขอบคุณวิทยากรผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) 1) นายบุญนาค สืบสันต์ กำนันตำบลกันตวจระมวล 2) นางสาวรณิ โขติศิรินันท์ นายกเทศมนตรีกันตวจระมวล 3) นายเอกวิทย์ สิทธิโชติวงศ์ ผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม 4) นายชาญ นพเก้า ประธานวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรแปรรูปบ้านกันตวจระมวล ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ คือ 1) พระอธิการวัชรเพชร กิตติโก (เสาวพันธ์) เจ้าอาวาสวัดกันตวราราม 2) อาจารย์ ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม 3) นางประยง หงส์อินทร์ 4) นางสาวรัตนา สืบสันต์ และขออนุโมทนาอย่างยิ่งต่ออาจารย์ ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม อาจารย์ผู้รับผิดชอบในรายวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่กรุณาช่วยชี้แนะแนวทางการศึกษา และตรวจแก้ไขงาน กระทั่งสำเร็จเป็นบทความวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย. (2549). *ทักษะการทำหน้าที่กัลยาณมิตร*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมกายแคลิฟอร์เนีย.
- ชนิดาภา บุญเลิศ, พระเมธาวิเชียร, สุมานพ ศิวรัตน์ และยงสยาม สนามพล. (2561). “การสร้าง ความมั่นคงของมนุษย์ด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบูรณาการแนวพุทธ”. *วารสารสถาบันวิชาการ ป้องกันประเทศ*. 9(1): 97-110.
- ชัยนันท์ ไชยเสน. (2564). “การจัดการขยะอาหารในครัวของโรงแรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ จัดการวัตถุดิบ และความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม”. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*. 19(2): 371-387.
- ธนรัฐ สะอาดเอี่ยมและพัชรี สายวงษ์. (2561). “รูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมแนวพุทธใน ผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัด สุรินทร์”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*. 20(2): 283-295.
- นภาพรรณ รัตนสุข. (2559). “การจัดการขยะแบบบูรณาการในชุมชน”. *สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*. 3(5): 260-273.
- ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580). (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 1.
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2539. (2539, 25 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 113 ตอนพิเศษ 52 ง. หน้า 1-365.
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นเทศบาลตำบลกันตวจระมวล พ.ศ.2554. (2554, 11 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 128 ตอนพิเศษ 17 ง. หน้า 48.

- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ตั้งและกำหนดเขตตำบลในท้องที่อำเภอปราสาท และ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ.2535. (2535, 9 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. ฉบับพิเศษ เล่ม 109 ตอนที่ 131 หน้า 55-62.
- พระชลญาณมุนี(สมโภช ธมฺมโฆโช). (2558). “พระพุทศาสนากับการอนุรักษสิ่งแวดลอมตามพระธรรมวินัย”. *วารสาร มจร สังคมศาสตรปริทรศน*. 4(1): 1- 17.
- พระมหาชินวินัดน์ จกกวโร (กุยมัย). (2562). “การอนุรักษสิ่งแวดลอมเชิงพุทธของพระบาทสมเด็จพะพรหมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9: วิเคราะห์เชิงพุทธธรรม”. *วารสารมหาจุฬานาครทรศน*. 6(8): 4076-4094.
- พระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาลตามหัวเมือง ร.ศ. 127. (ร.ศ.127, 13 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 25 หน้า 668-669.
- พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476. (2477, 24 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 51 หน้า 82-107.
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537. (2537, 2 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 53 ก. หน้า 11-35.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วาริรัตน์ แก้วไรรและคณะ. (2563). “แนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อรองรับการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม”. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*. 15(2): 43-58.
- วิสาชา ภูจินดาและณัฐธิดา พัฒนเจริญ. (2564). “การทองเทียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา: ชุมชนบ้านสนา ตำบลบ้านไร่ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี”. *Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University*. 13(2): 301-309.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- หมอชาวบ้าน. (1 เมษายน 2533). *พุทธศาสนากับวิฤติการณสิ่งแวดลอม*. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.doctor.or.th/article>
- อุดม เม่งศิริ, ผศ.ดร.ชยสร สมบุญมาก, ผศ.ดร.จักรพงษ์ เปี่ยมเมตตา และรศ.ดร.เสรี วงษ์มณฑา. (2564). “การบริหารจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของบริษัทสมบูรณศิลาทองจำกัด จังหวัดชุมพร”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์*. 5(1): 11-20.

บุคลากรกรม:

- นางสุวรรณี โชติศิรินันท์. (2566). *นายกเทศมนตรีตำบลกันตวจระมวล*. [สนทนากลุ่ม], 19 ตุลาคม 2566.
- นายชาญ นพเก้า. (2566). *ประธานวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรแปรรูปบ้านกันตวจระมวล*. [สนทนากลุ่ม], 19 ตุลาคม 2566.
- นายบุญนาถ สืบสันต์. (2566). *กำนันตำบลกันตวจระมวล ประธานโครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero waste)*. [สนทนากลุ่ม], 19 ตุลาคม 2566.
- นายเอกวิทย์ สิทธิโชติวงศ์. (2566). *ผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสุรินทร์* [สนทนากลุ่ม], 19 ตุลาคม 2566.